

DE GRONDWET - ARTIKEL 32 - INHULDIGING KONING

Nadat de Koning de uitoefening van het koninklijk gezag heeft aangevangen, wordt hij zodra mogelijk beëdigd en ingehuldigd in de hoofdstad Amsterdam door een openbare verenigde vergadering van de Staten-Generaal. Hij zweeft trouw aan de Grondwet en een getrouwe vervulling van zijn ambt. De wet stelt nadere regels vast.

WETENSCHAPPELIJK COMMENTAAR ARTIKEL 32 - INHULDIGING KONING - E.M.H. HIRSCH BALLIN

Inhoudsopgave

1. Historische oorsprong van het inhuldigingsritueel
2. De vormen van de inhuldiging
3. Juridische betekenis van het inhuldigingsritueel
4. Constitutionele betekenis van het inhuldigingsritueel
5. Literatuur
6. Historische versies

Editie maart 2013

1. HISTORISCHE OORSPRONG VAN HET INHULDIGINGSRITUEEL

Wanneer de Koning is overleden of troonsafstand heeft gedaan, wordt zijn wettelijke opvolger volgens de regels van erfopvolging (zie artikel 27 Grondwet) de nieuwe Koning. Daarvoor is geen besluit of handeling van de troonopvolger nodig: hij wordt automatisch van rechtswege Koning zodra zijn voorganger is overleden of afstand heeft gedaan. Dit wordt aangeduid als het ‘continuïteitsbeginsel’: er ontstaat in juridische zin geen vacuüm in de bezetting van de troon of in de uitoefening van het koninklijk gezag. Populairder gezegd geldt hier: ‘De Koning is dood, leve de Koning!’

Artikel 32 geeft aan wat dient te gebeuren nadat de nieuwe Koning de uitoefening van het koninklijk gezag heeft aangevangen. Hij wordt dan zo spoedig mogelijk in een openbaar, het publiek toegankelijke verenigde vergadering van de beide kamers van de Staten-Generaal beëdigd en ingehuldigd. De beëdiging en inhuldiging vormen een vereiste voor de uitoefening van het koninklijk gezag door de nieuwe Koning; zij zijn van louter ceremoniële aard. De grondwetsbepaling over de inhuldiging van de nieuwe koning is al twee eeuwen lang in hoofdzaak onveranderd gebleven. In het Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden van 1814 werd aangeknoopt bij rituelen.

voor de inauguratie van een nieuwe vorst die in de Nederlanden en andere Eurostaten sinds lang bekend waren. De rituele dialoog tussen de vorst die verplichtingen jegens het volk aanvaardt en de vertegenwoordigers van het volk die gehoord hebbende, de vorst hulde brengen en trouw zweren, herinnert aan een traditie uit de Bourgondische landen. Met de Blyde Inkomste (Joyeuse Entrée) van de nieuwe hertog en hertogin van Brabant in 1356, verklaarden dezen de rechten en vrijheden van de Brabanders te zullen eerbiedigen. Zij kregen daarmee het karakter van voorwaarden waaronder de vorsten de heerschappij over het land dienden aan te vaarden. De schending van deze voorwaarden was een van de gronden waarop in 1581 de Acte van Verlatinghe berustte.^[3] Daarmee verklaarden de Staten-Generaal in 1581 aan Filips II het vervallen van zijn rechten als Heer der Nederlanden. In de Zuidelijke Nederlanden leidde de poging die keizer Joseph II van Oostenrijk, hertog van Brabant, in 1789 deed om zich aan deze voorwaarden voor zijn vorstelijk ambt onttrekken, tot een volksopstand. Vergelijkbare conditionele inhuldigingen werden in andere landen voltrokken, bijvoorbeeld toen in 1689 stadhouder Willem III op instemming met de Bill of Rights het koningschap van Engeland, samen met koningin Mary II, kon aanvaarden.

Er is dus een reële betekenis aan verbonden dat bij het herstel van de Nederlandse onafhankelijkheid in 1813 van meet af aan de wederkerigheid in de relatie tussen Koning en volk (in de niet-etnische betekenis van 'Staatsvolk', dus in de terminologie van toen alle onderdanen) tot uitdrukking is gebracht. Daarmee werd een restant van het model van het absolutisme – dat in de 19de eeuw nog steeds doorwereld – eenduidig afgewezen. Ook de Koning onderwierp zich aan de Grondwet en de wetten, de rule of law, waarmee de basis voor een rechtsstaat werd gelegd; op basis van de Grondwet verkreeg het parlement een steeds grotere zeggenschap, zoals dat in een democratie past. Al in de 19de eeuw kwam gaandeweg een einde aan de 'besluitenregering' waarbij met zelfstandige algemene maatregelen van bestuur het parlement werd gepasseerd. Van een 'monarchaal constitutionalisme' – met autoritaire trekken die tijdens het koningschap van Willem I nog opvallend aanwezig waren – ontwikkelde het Nederlandse staatsbestel zich tot een 'parlementair constitutionalisme'.^[5]

2. DE VORMEN VAN DE INHULDIGING

Om het constitutionele ritueel van de inhuldiging te kunnen duiden is kennis van de geschiedenis ervan onontbeerlijk,^[6] maar niet toereikend: de betekenis van de inhuldiging wordt vandaag de dag immers bepaald door de huidige constitutionele verhoudingen.^[7]

Toen na de slag bij Leipzig en de instorting van het Franse gezag in de Nederlanden prins Willem Frederik van Oranje-Nassau, zoon van de laatste stadhouder, uit Engeland was teruggekeerd, werd hem door het provisorisch bestuur de soevereiniteit over de Vereenigde Nederlanden aangeboden. De Commissarissen-generaal van het Algemeen Bestuur – zij beschouwden zich als woordvoerders van 'het Nederlandsche Vol'

maakten duidelijk dat het niet ging om een herstel van de oude verhoudingen, “Willem de Zesde”, aldus hun proclamatie, maar om een nieuw begin, met een nieuwe Willem de Eerste, die zou regeren op basis van een constitutie waarin de vrijheid van burgers werd gewaarborgd. Hiermee werd in feite al het schema van de inhoud ingeformuleerd.

In de proclamatie waarmee Willem Frederik op 2 december 1813 'na zijn intrede bij deze hoofdstad' de soevereiniteit op zich nam, stemde hij uitdrukkelijk in met constitutionele kaders daarvan: 'ik aanvaardde wat Nederland mij aanbiedt, maar aanvaardde het ook alleen onder waarborging eener wijze constitutie, welke uwe vrijheid tegen volgende mogelijke misbruiken verzekert; ik aanvaardde het, in het volle geweten der verplichting, welke mij deze aanneming oplegt.'^[8]

Diezelfde maand werd een grondwetscommissie ingesteld. Het door haar opgestelde ontwerp werd op 29 maart 1814 door de voorlopige volksvertegenwoordiging aangenomen en de dag daarop trad de nieuwe Grondwet voor de Vereenigde Nederlanden, des negen 'Provincien of Landschappen',^[9] in werking. Op die 30ste maart 1814 vond in Amsterdam de inhuldiging plaats van de Soevereine Vorst der Vereenigde Nederlanden. Het ritueel was reeds volgens de Grondwet van 1814 een tweezijdig gebeuren: een eed van trouw van de Koning aan de Grondwet, die door de leden van de Staten-Generaal met een eed van hun kant wordt beantwoord. Volgens het toenmalige artikel 28 diende de Soevereine Vorst te zweren dat hij de Grondwet zal onderhouden en handhaven met al zijn krachten de onafhankelijkheid van de staat en de vrijheid en welvaart van de ingezetenen zal bevorderen.

Na de vereniging met België werd in de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden van 1815 een uitgebreidere regeling opgenomen, die deels tot 1840, deels tot 1848 van kracht bleef. De verplichtingen van de Koning jegens de burgers kregen nog meer nadruk. In een vergadering van de Staten-Generaal moest aan de Koning de Grondwet worden voorgelezen. Vervolgens diende de Koning op zich te nemen de Grondwet te onderhouden en te handhaven, en daarvan “bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd” te zullen afwijken. Daarenboven diende de Koning zich te verplichten “de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van alle Nederlanden en van ieder derzelven” te beschermen en te beveiligen.^[10]

Inhuldiging van Koning Willem I op het Koningsplein te Brussel op 21 september 1815. Litho door Anonymus, 1815, Stadsmuseum (het Broodhuis) Brussel. Foto: A. Brussel.

De eed van de Koning moest volgens de Grondwetten van 1814 en 1815 worden beantwoord met de eigenlijke inhuldiging: een door de voorzitter van Staten-Generaal af te leggen plechtige verklaring die door hem en alle leden, 'h' voor hoofd', wordt beëdigd. Zij zwoeren – in de tekst van 1815 – namens het volk Nederlanden krachtens de Grondwet dat ze de nieuwe Koning 'hulden en ontvingen' 'de regten Uwer Kroon zullen bezwaren en onderdanen'.^[11]

De teksten van de eden werden bij de grondwetsherzieningen van 1840 en 1848 versoepeld en ontdaan van de uitingen van achterdocht jegens de Koning en de verplichte gediensstigheid van de kant van de parlementariërs die in 1815 nog aanwezig waren gevonden. Evenmin werd het nog nodig geacht de hele Grondwet voor te leggen zoals in 1815 bij de tweede inhuldiging van Willem I, nu als Koning en ditmaal in Brussel, was geschied. De verplichting van de Koning de algemene en bijzondere vrijheid van zijn onderdanen en hun rechten te beschermen bleef echter ook in 1840/1848 in wezen onveranderd deel uitmaken van de eed van de Koning op de Grondwet.

3. JURIDISCHE BETEKENIS VAN HET INHULDIGINGSRITUEEL

De inhuldiging van de Koning is niet het moment waarop het koningschap van de nieuwe koning begint, maar moet daar wel zo spoedig mogelijk op volgen. In antwoord op een vraag van de PPR-fractie 'waarom de beëdiging van de Koning gepaard moet gaan met een inhuldiging' antwoordde de toenmalige minister Wiegels dat 'aldu

verbondenheid van Staten-Generaal met de Grondwet en met elkaar tot uitdrukking worden gebracht.' Dit was 'een kwestie van traditie. Juridische betekenis heeft het ^[12] Noch het koninklijk gezag, noch de ambtsplichten van Koning en Staten-Generaal hangen af van de eden, beloften en verklaringen die bij de inhuldiging worden afge-

De grondwetsherziening van 1983 leidde ertoe dat een aantal onderwerpen werden 'gedeconstitutionaliseerd', d.w.z. overgelaten aan de gewone (rijks)wetgever, zo ook de inrichting van de inhuldiging. In afwachting van de vereiste nadere wetgeving handhaafde een additioneel artikel sinds 1983 vooralsnog de oude eedsformulier. Deze nadere regeling, vervat in de Wet beëdiging en inhuldiging van de Koning, kwam in 1992 tot stand, na een trage maar probleemloze parlementaire behandeling.^[13] De redactie van de formulieren sloot zoveel mogelijk aan bij de traditie. Nieuw was echter de opneming van het Statuut 'als hoogste constitutionele regeling van het Koninkrijk waaraan ook trouw dient te worden gezworen.'^[14] Aan de inhuldiging wordt ingevolge deze wet ook deelgenomen door gedelegeerden van de Staten van de andere landen van het Koninkrijk. Net als de leden van de Staten-Generaal beëdigen of bevestigen 'hoofd voor hoofd' de door de voorzitter afgelegde plechtige verklaring van inhuldiging (artikelen 2-4 Wet beëdiging en inhuldiging van de Koning).

De eed van de Koning spreekt nu van 'alle Nederlanders en alle andere ingezetenen' (artikel 1 Wet beëdiging en inhuldiging van de Koning), anders gezegd: al degenen die deel uitmaken van de samenlevingen van de landen van het Koninkrijk. Nederlanders zijn degenen die het staatsburgerschap van het Koninkrijk bezitten; daarbij maakt het Statuut geen verschil tussen de bevolking van Nederland en de Caribische delen van het Koninkrijk. Net als in het oude, aan autoritaire ideeën ontleende begrip 'onderdanigheid' wordt daarmee tot uitdrukking gebracht dat de bescherming van vrijheid en rechten van iedereen betreft, dus ook de in het Koninkrijk gevestigde staatsburgers van de overzeese landen van de EU en andere vreemdelingen.

De aan de leden van de Staten-Generaal voorgeschreven eed roept op het eerste gezicht vragen op. Wat betekent de eed of belofte 'dat wij Uw onschendbaarheid en de rechten van Uw Koningschap zullen handhaven'? Is deze eed aanvaardbaar voor principieel republikeinse? Welke gevolgen heeft deze eed voor de politieke ruimte om wijzigingen aan te brengen in het financieel statuut van de leden van het Koninklijk Huis?

Alle Kamerleden, ministers en staatssecretarissen hebben reeds bij de aanvaarding hun ambt trouw gezworen of beloofd: 'Ik zweer (beloof) trouw aan de Koning, aan het Statuut voor het Koninkrijk en aan de [Grondwet](#).' Ze zijn daartoe gehouden krachtens artikel 47 van het Statuut en de artikelen 49 en 60 van de Grondwet, zoals uitwerking van de Wet beëdiging ministers en leden van de Staten-Generaal.^[15] Voor het weigeren van de eed van trouw aan de Koning wegens republikeinse gezindheid is het dus niet alleen maar bovendien bevat die eed geen enkel beletsel tegen grondwetsherziening, ook als een voorstel daartoe het koningschap zou betreffen. De in de eed gevraagde 'onschendbaarheid en de rechten van Uw Koningschap' (de oude tekst was: 'de rechten

Uwer Kroon'^[16]) betreffen rechten die bij of krachtens de Grondwet (en het Statuut) omschreven en die uiteraard een andere inhoud krijgen op het moment waarop de bepalingen zouden worden gewijzigd.

De juridische betekenis van de inhuldigingsverklaring van de kant van volksvertegenwoordigers is ook in de schriftelijke fase van de parlementaire behandeling van het betreffende wetsvoorstel aan de orde geweest. In de nota aanleiding van het verslag antwoordden de toenmalige ministers Lubbers, Dale Hirsch Ballin: 'Aan de inhuldigingsverklaring komt, zoals ook door de regering bevestigd, de gehele grondwetsherziening naar voren is gebracht, geen zelfstandige juridisch-constitutionele betekenis toe. De plechtige verklaring heeft derhalve niet het karakter van een eed.'^[17] Met de laatste zin werd blijkbaar bedoeld dat het niet ging om een constitutionele eed, want de verklaring wordt wel in de vorm van een eed dan wel een belofte bevestigd. Andere of nieuwe verplichtingen voor de Kamerleden vloeien er niet uit voort. In antwoord op vragen uit de Eerste Kamer schreef minister-president Rutte – zonder dieper op de betekenis van de inhuldiging in te gaan - in maart 2012 aan de 'inhuldigingsverklaring (...) geen zelfstandige juridisch-constitutionele betekenis' toekomt, maar dat deze vooral een bevestiging is van 'onderling verbondenheid van de Koning met de volkeren van het Koninkrijk'; aan een weigering door een lid van de Staten-Generaal om hieraan deel te nemen zijn, aldus minister-president, 'geen rechtsgevolgen' verbonden.^[18]

4. CONSTITUTIONELE BETEKENIS VAN HET INHULDIGINGSRITUEEL

De relatie tussen Koning en volk die in het ritueel van de inhuldiging tot uitdrukking komt, is in 1814 niet vastgeklonken, maar heeft zich intengendeel door de daaraan eerbewijzing en wisselwerking tussen beide ontwikkeld tot de huidige democratische en rechtsstaat realiteit en het huidige “ethische grondpatroon van de democratische rechtsstaat”.^[19] Herinterpreterende herhalingen van dezelfde begrippen met steeds weer hernieuwde interpretaties en beoordelingen, krijgen instituties zoals het koningschap telkens niet alleen maar soms ook diepere betekenissen. De constitutionele positie van de Koning wordt bepaald in relatie tot de politiek-maatschappelijke verhoudingen die in het parlementaire uitdrukking komen. In de laatste decennia van de 20ste eeuw is de democratische situering van het koningschap de vanzelfsprekende achtergrond geworden van het inhuldigingsritueel.

De aangewezen plaats daarvoor is de hoofdstad, dus Amsterdam, ook al zijn de hoogste instellingen van de Staat in de gemeente Den Haag gevestigd, alwaar de Koning resideert (“de residentie”), met als gevolg dat daar ook de ambassades van andere staten zijn gevestigd. De regering wilde in 1983, toen de bepaling zijn huidige redactie kreeg, in de eerste plaats ‘onwenselijke meningsverschillen’ voorkomen die bij ontbreken van een dergelijke bepaling zouden kunnen ontstaan over de plaats waar de bijeenkomsten moeten plaatsvinden.^[20] De uitdrukkelijke vermelding van Amsterdam als hoofdstad die in 1814 in de Grondwet was opgenomen^[21] maar al in 1815 verdween vanwege

vereniging met de zuidelijke Nederlanden, werd door de regering eveneens wens geacht om mogelijke onvruchtbare discussies over de positie van Amsterdam hoofdstad te voorkomen.^[22] Rechtsgevolgen, anders dan die betreffende de inhuldiging en beëdiging, zijn aan deze vermelding als hoofdstad echter niet verbonden.

5. LITERATUUR

- D.J. Elzinga & R. De Lange, Van der Pot - Handboek van het Nederlandse staatsrecht, Deventer: Kluwer 2006
- E.M.H. Hirsch Ballin, De Koning. Continuïteit en perspectief van het Nederlandse koningschap. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2e druk 2013
- J.Ph. de Monté Verloren en J.E. Spruit, Hoofdlijnen uit de ontwikkeling rechterlijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling, Deventer: Kluwer 2000
- C.A.J.M. Kortmann, Constitutioneel recht, bewerkt door P.P.T. Bovend'Eert, J.I. Broeksteeg, B.P. Vermeulen en C.N.J. Kortmann, Deventer: Kluwer 2012
- Jürgen Osterhammel, Die Verwandlung der Welt. Eine Geschichte des 19. Jahrhunderts. München: C.H. Beck 2009
- P.L.G. van Velzen, De ongekende ministeriële verantwoordelijkheid, theorie en praktijk 1813-1840, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005
- A.I. Wierdsma, The Meaning of a State Ceremony. The Inauguration (1814-1980) as a Ritual of Civil Religion in the Netherlands, in: The Netherlands Journal of Socio-Legal Studies 2005, vol. 23, no. 1, pp. 31-44

6. HISTORISCHE VERSIES

Art. 28 Gw. 1814: De Souvereine Vorst legt, bij het aannemen der regering, in de vergadering der Staten Generaal, den volgenden eed af:

'Ik zweer, dat Ik eerst en bovenal de Grondwet van de Vereenigde Nederlanden onderhouden en handhaven, en dat Ik wijders de onafhankelijkheid van den Staat, de vrijheid en welvaart van deszelfs ingezetenen, met alle mijne krachten bevorderen zal. Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig.'

Art. 29 Gw. 1814: Na het afleggen van den voormelden Eed wordt de Souvereine Vorst ingehuldigd bij de Staten Generaal met de volgende plegtige verklaring:

'Wij zweren, dat wij, krachtens de grondwet van dezen Staat, U hulden en ontvaar als Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden; dat wij Uwe hooge en soevereine regten zullen bewaren en onderhouden, U getrouw en gedienschtig zullen wezen in de bescherming van Uwen persoon en staat, en voorts alles doen, wat goede en getrouwe Staten Generaal schuldig zijn en behooren te doen.

'Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig.'

Art. 30 Gw. 1814: De beëdiging van den Souvereinen Vorst en de inhuldiging bij de Staten-Generaal zullen plaats hebben in de stad Amsterdam, als de hoofdstad.

Art. 52 Gw. 1815: De Koning wordt bij het aanvaarden der Regering plegtig beëdigd en ingehuldigd, in eene openbare en vereenigde zitting der beide Kamers der Staten Generaal, welke te dien einde onder den blooten Hemel gehouden wordt. Tijden van vrede heeft deze plegtigheid plaats beurtelings te Amsterdam en in eene stad van de Zuidelijke Provinciën, ter keuze des Konings.

Art. 53 Gw. 1815: In deze openbare vergadering wordt aan den Koning de getuigenis afgelegd, en daarna door denzelfden de volgende eed afgelegd:

‘Ik zweer aan het Nederlandsche Volk, dat ik de grondwet des Rijks steeds onderhouden en handhaven, en dat ik daarvan bij geene gelegenheid en onder geen voorwendsel hoegenaamd, zal afwijken, of gedoogen dat daarvan afgeweken worde

‘Ik zweer wijders, dat ik de onafhankelijkheid van het Rijk en de algeheel uitgestrektheid van deszelfs grondgebied met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van alle nederdane en van ieder derzelven zal beschermen en beveiligen, en tot instandhouding en bevordering van den algemeenen en bijzonderen welvaart, alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is en behoort te doen.

‘Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!’ (art. 52 Gw. 1840)

Art. 54 Gw. 1815: Na het afleggen van den voormelden eed, wordt de Koning in dezelfde openbare vergadering ingehuldigd bij de Staten Generaal, welke Voorzitter de volgende plechtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden handteekend voor hoofd beëdigd wordt:

‘Wij zweren in den naam van het Volk der Nederlanden, dat wij, krachtens de Grondwet van dezen Staat, U als Koning hulden en ontvangen; dat wij de regten U en de Kroon zullen bewaren en onderhouden, U getrouw en gedienschtig zullen zijn in de bescherming van Uwen persoon en van Uwe Koninklijke waardigheid; wij zullen voortaan alles te zullen doen, wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te behooren te doen.

‘Zoo waarlijk helpe ons God Almagtig!’ (art. 53 Gw. 1840)

Art. 51 Gw. 1840: De Koning wordt bij het aanvaarden der Regering plechtig beëdigd en ingehuldigd, binnen de stad Amsterdam, in eene openbare en vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten Generaal.

Art. 50 Gw. 1848: De Koning, de regering aanvaard hebbende, wordt zoodra mogelijk plechtig beëdigd en ingehuldigd binnen de stad Amsterdam, in eene openbare vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten Generaal (art. 51 Gw. 1840 behoudens dat i.p.v. ‘vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten generaal’ wordt gelezen ‘vereenigde vergadering der Staten Generaal’).

Art. 51 Gw. 1848: In deze vergadering wordt door den Koning de volgende eed of belofte op de Grondwet afgelegd:

‘Ik zweer (beloof) aan het Nederlandsche volk dat ik de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

‘Ik zweer (beloof), dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van al mijne onderdane zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, zoo als een goed Koning schuldig is te doen.

‘Zoo waarlijk helpe Mij God Almagtig!’ (‘Dat belooft ik!’) (art. 52 Gw. 1887, behoudens dat de woorden ‘van het rijk’ in de tweede regel komen te vervallen; art. 51 Gw. 1840 behoudens dat i.p.v. ‘des Rijks’ wordt gelezen ‘van den Staat’; art. 53 Gw. 1938)

Art. 52 Gw. 1848: Na het afleggen van dezen eed of belofte wordt de Koning

dezelfde vergadering gehuldigd door de Staten Generaal, wier voorzitter de volgende plechtige verklaring uitspreekt, die vervolgens door hem en elk der leden, hoofd of hoofd, beëdigd of bevestigd wordt:

‘Wij ontvangen en huldigen, in naam van het Nederlandse Volk en krachten: Grondwet, U als Koning; wij zweren (beloven), dat wij uwe onschendbaarheid en rechten Uwer Kroon zullen handhaven; wij zweren (beloven) alles te zullen doen goede en getrouwe Staten Generaal schuldig zijn te doen.’

‘Zoo waarlijk helpe ons God almachtig!’ (‘Dat beloven wij!’) (art. 53 Gw. 1887; art. 53 Gw. 1922; art. 54 Gw. 1938)

NOTEN

1. C.A.J.M. Kortmann, Constitutioneel recht, bewerkt door P.P.T. Bovend’Eert, J.L.W. Broeksteeg, B.P. Vermeulen en C.N.J. Kortmann, Deventer: Kluwer 2006, p. 135; zie ook Kamerstukken II 1979/ 80, 16 034 (R 1138), nr. 3, p. 11 (Nng I 17): om juist dit punt duidelijk te maken werd in 1983 de term ‘aanvaarden’ in Grondwet vervangen door ‘de uitoefening aanvangen’.
2. D.J. Elzinga & R. De Lange, Van der Pot - Handboek van het Nederlandse staatsrecht, Deventer: Kluwer 2006, p. 492.
3. Zie J.Ph. de Monté verLoren en J.E. Spruit, Hoofdpijnen uit de ontwikkeling der rechterlijke organisatie in de Noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling, Deventer: Kluwer 2000, pp. 249- 252.
4. Jürgen Osterhammel, Die Verwandlung der Welt. Eine Geschichte des 19. Jahrhunderts. München: C.H. Beck 2009, p. 836.
5. Zie hierover E.M.H. Hirsch Ballin, De Koning. Continuïteit en perspectief van Nederlandse koningschap. Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 10.
6. De toenmalige Nijmeegse hoogleraar staatsrecht F.J.F.M. Duynstee hield daar een “radiopraatje”, getiteld “De betekenis en symboliek van de inhuldiging in vroeger tijd en nu, hier en elders”, dat te beluisteren en te lezen is op <http://www.ru.nl/cpg/blogs-rubrieken/weblog-/7-radiopraatje/>. Zie verder A.I. Wierdsma, The Meaning of a State Ceremony. The Inauguration (1814- 1980) Ritual of Civil Religion in the Netherlands, in: The Netherlands Journal of Sociology 2005, vol. 23, no. 1, pp. 31- 44.
7. Hirsch Ballin, o.c., p. 12- 16.
8. Al deze proclamaties zijn gepubliceerd in Staatscourant 1813, nr. 2. Zie over de bedenkingen van de prins tegen een constitutioneel beperkte “soevereiniteit” P.L.G. van Velzen, De ongekende ministeriële verantwoordelijkheid, theorie en praktijk 1813- 1840, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, pp. 54- 60.
9. Dit zijn er dus drie minder dan de huidige twaalf provincies. Limburg behoort nog niet tot de Vereenigde Nederlanden, Holland was één provincie, en de huidige provincie Flevoland was op twee eilanden na water (de Zuiderzee).

10. Artikel 53 van de Grondwet van 1815.
11. Artikel 54 van de Grondwet van 1815.
12. Kamerstukken II 1980- 1981, 16034 (R1138), nr. 9, p. 21.
13. Rijkswet van 27 februari 1992, Stb. 121.
14. Kamerstukken II 1988- 1989, 21209 (R 1373), nr. 3, p. 2.
15. Rijkswet van 27 februari 1992, Stb. 1992, 120.
16. Zie art. 54 van de Grondwet van 1972.
17. Kamerstukken II 1989/ 190, 21 209 (R 1373), nr. 6, p. 1/ 2.
18. Aanhangsel Handelingen I 2012/ 13, nr. 2.
19. Hirsch Ballin, o.c., p. 71.
20. Kamerstukken II 1979/ 80, 16 034 (R 1138), nr. 3, p. 11 (Nng II, p. 17).
21. Zie art. 30 van de Grondwet van 1814.
22. Kamerstukken II 1979/ 80, 16 034 (R 1138), nr. 3, p. 11 (Nng II, p. 17).

CITEER SUGGESTIE

E.M.H. Hirsch Ballin, Commentaar op artikel 32 van de Grondwet, in: E.M.H. Hirsch Ballin en G. Leenknecht (red.), Artikelsgewijs commentaar op de Grondwet, webeditie 2019 (www.Nederlandrechtsstaat.nl).